

Rok szabatowy - liczba siedem w Starym i Nowym Testamencie

Liczby już od zamierzchłej przeszłości odgrywały znaczącą rolę w religi, kulcie, myśli, poezji, sztuce, obrzędach, zwyczajach. Tak w starożytnym Wschodzie jak i w Grecji. Zrozumienie tajemnicy i prawdziwej wartości liczb oznaczało zdobycie wiedzy. Już W ST harmonia stworzenia świata miała u podstaw pojęcia liczb i miar. W Księdze Mądrości czytamy (Mdr 11,20): „Aleś Ty wszystko urządził według miary i liczby i wagi”.Specyfika poszczególnych liczb wybiła specyficzne piętno na tekstach biblijnych.

Liczba 7 tworzy doskonałą jednostkę miary czasu. Było tak dlatego, że stanowi ona sumę dwóch liczb: liczby trzy oraz liczby cztery. Ta pierwsza odnosiła się do nieba i spraw związanych z Bogiem,(np. Bóg trzykroc Święty, wiara w Boga Trójjedynego) a cyfra 4 wiązała się ze światem, człowiekiem – mówiono bowiem o czterech stronach świata, czterech porach roku czy czterech rodzajach istot żywych czyli ludziach, stworzeniach oswojonych, dzikich oraz zamieszkujących przestrzenie wód i powietrza.

Dzieło stworzenia świata zostało uwieńczone dniem siódmym: W Księdze Rodzaju czytamy: „.....odpoczął dnia siódmego po całym swym trudzie, jaki podjął.Wtedy Bóg pobłogosławił ów dzień siódmy i uczynił go świętym.” (Rdz 2,2-3) Każdy siódmy dzień tygodnia to nie tylko czas powstrzymania się od pracy na rzecz odpoczynku, lecz prawdziwe świętowanie. I tak narodził się cotygodniowy szabat. Z przykazaniem świętowania szabat u mocny związek ma praktyka **roku szabatowego=rok darowania**

U jego podstaw leżały z jednej strony nawarstwiający się stopniowo różne uwarunkowania ekonomiczne i społeczne zaś z drugiej coraz głębsza świadomość religijna i wrażliwość etyczna. Gdy Izraelici zamieszkali we własnym kraju, część z nich znalazła się w trudnym położeniu i była zmuszona do sprzedaży posiadłości, zwłaszcza ziemi, do korzystania z pożyczek, które należało potem spłacać z procentami, a nawet do niewolniczej służby u innych współrodaków. Doprowadziło to

do powstania stale powiększającej się grupy ludzi biednych, całkowicie zależnych od innych, a tym samym do powiększania się różnic społecznych. Odpowiednie regulacje, które miały zapobiegać krzywdom i przywracać sprawiedliwość, znajdujemy wśród norm prawa Pięcioksięgu tzw. Kodeksie Przymierza. Ten siódmy rok otrzymał nazwę roku szabatowego i w Księdze Wyjścia został zestawiony z cotygodniowym szabatem: **Wj 23, 10-12:**

Przez sześć lat będziesz obsiewał ziemię i zbierał jej plody, a siódmego pozwolisz jej leżeć odłogiem i nie dokonasz zbioru, aby mogli jeść ubodzy z twego ludu, a resztę zjedzą dzikie zwierzęta. Tak też postąpisz z twoją winnicą i z twoim ogrodem oliwnym. Sześć dni będziesz pracował, a dnia siódmego zaprzestaniesz pracy, aby odpoczęły twój wół i osioł i odetchnęli syn twojej niewolnicy i cudzoziemiec.

Zestawienie roku szabatowego z szabatem sugeruje, że nie chodzi o rozłożone w czasie pojedyncze decyzje, ale o ustalony i powszechny zwyczaj, a nawet ogólnie wymagany obowiązek uwalniania wszystkich niewolników. Z poleceniem zaniechania w siódmym roku uprawy ziemi łączy się polecenie zaniechania zbiorów - i to nie tylko z pól, które pozostawały wtedy nie obsiane, lecz także z winnic i ogrodów oliwnych. To, co samorodnie wyrosło na polach, a także w sadach i ogrodach, było przeznaczone dla ubogich oraz dla dzikich zwierząt. Obszerniejsze rozporządzenia dotyczące roku szabatowego znalazły się w Księdze Kapłańskiej. Ich geneza wiąże się z objawieniem się Boga Mojżeszowi na górze Synaj: „Potem Pan powiedział do Mojżesza na górze Synaj: «Mów do Izraelitów i powiedz im: Kiedy wejdziecie do ziemi, którą daję wam, wtedy ziemia będzie także obchodzić szabat dla Pana. Sześć lat będziesz obsiewał swoje pole, sześć lat będziesz obcinał swoją winnicę i będziesz zbierał. Jej plony, ale w siódmym roku będzie uroczysty szabat dla ziemi, szabat dla Pana. Nie będziesz wtedy obsiewał pola ani obcinał winnicy, nie będziesz żął tego, co samo wyrośnie na polu, ani nie będziesz zbierał winogron nieobciętych. To będzie rok szabatowy [hebr. sznat szabaton] dla ziemi. Szabat ziemi będzie służył wam za pokarm: tobie, słudze twemu, służącej twej, najemnikowi twemu i osiadłemu u ciebie, tym, którzy mieszkają u ciebie. Cały jego plon będzie służyć za pokarm także twojemu bydłu i zwierzętom, które są w twoim kraju»” (Kpł25,1- 7). Proszę zwrócić uwagę na

szczegółowość rozporządzeń i ich uroczysty charakter. Zwraca uwagę na szczegóły rozporządzeń oraz ich uroczysty charakter.

Można stwierdzić, że dosłowne wywiązanie się z tych poleceń wydaje się ryzykowne albo wręcz niemożliwe. Dlatego nieco dalej mamy odpowiedź i nawiązanie do rozterek i wątpliwości, jakie mogły one wzbudzać :
*„Będziecie wykonywać ustawy moje i przestrzegać wyroków moich, wprowadzając je w życie, abyście mieszkali w kraju bezpiecznie: ziemia da wam plon, będziecie jedli do sytości, będziecie mieszkali na niej bezpiecznie. Jeżeli zaś powiecie: co będziemy jedli w siódmym roku, jeżeli nie będziemy siali ani zbierali plonów? Ześlę wam błogosławieństwo w szóstym roku, także plony wystarczą na trzy lata. W ósmym roku będziecie siać i będziecie jeść z dawnych plonów. Aż do dziewiątego roku, aż do nowych plonów będziecie jedli dawne” (**Kpł 25,18-22**).* Dominuje wezwanie do pełnego zaufania Bogu, porównywalne z tym, jakie towarzyszyło darowi manny podczas wędrówki Izraelitów przez pustynię

Kolejny tekst z rozporządzeniami regulującymi zasady świętowania roku szabatowego pojawia się w Księdze Powtórzonego Prawa. Tym razem wskazuje się na nowe aspekty. *„Pod koniec siódmego roku przeprowadzisz darowanie długów. Na tym będzie polegało darowanie długów: każdy wierzyciel daruje pożyczkę udzieloną bliźniemu, nie będzie się domagał zwrotu od bliźniego lub swego brata, ponieważ ogłoszone jest darowanie ku czci Pana. Od obcego możesz się domagać zwrotu, lecz co ci się należy od brata, daruje twa ręka. Ale u ciebie nie powinno być ubogiego. Pan bowiem pobłogosławi ci w ziemi, którą Pan, Bóg twój, daje ci w posiadanie, jeżeli będziesz słuchał wiernie głosu Pana, Boga swego, wykonując dokładnie wszystkie polecenia, które ja tobie dziś daję. Bo Pan, Bóg twój, pobłogosławi ci tak, jak ci to powiedział, Będziesz pożyczał wielu narodom, a sam od nikogo nie będziesz pożyczał; będziesz panował nad wielu narodami, a one nad tobą nie zapanują” (**Pwt 15,1-6**).* O co w tym chodziło???

W skrócie: Celem zasady darowania długów, była naprawa niesprawiedliwości społecznej i przywrócenie stanu równości. Cykl lat szabatowych był zatem stały. Przestrzeganie zasad roku szabatowego wiązało się z przewidywaniami i rachubami co do darowania długów.

Czyli rok szabatowy inaczej nazywany **rokiem darowania**. Czasowa bliskość roku darowania, nie sprzyjała napewno udzielaniu pożyczek. Pojawia się jednak pytanie, czy rozporządzenia te były stosowane??? (co myślicie były przestrzegane czy nie ???)

W Księdze Jeremiasza król Sedecjasz, zawarł „z całym ludem jerozolimskim umowę głoszącą powszechną wolność” (**Jr 34,8**), Oto jej zasady: *„Każdy miał obdarzyć wolnością swego niewolnika Hebrajczyka i niewolnicę Hebrajkę. Nikomu nie wolno było trzymać u siebie brata swego Judejczyka jako niewolnika. Wszyscy dostojnicy i ludzie, którzy zawarli umowę, zgodzili się wypuścić na wolność swego niewolnika lub niewolnicę i nie zmuszać ich więcej do służby u siebie, Wyraziwszy zgodę, wypuścili ich na wolność”* (**Jr 34,9-10**). Darowanie wolności wszystkim niewolnikom miało na celu pozyskanie ich pomocy w obliczu zagrożenia ze strony wrogów (babilończyków) i wzmocnienie potencjału obronnego miasta. Przesłanki podjęcia tej decyzji miały charakter czysto polityczny. Gdy zagrożenie ustąpiło, stało się inaczej: *„Potem jednak zmienili zdanie i sprowadzili niewolników i niewolnice, których obdarzyli wolnością, zmuszając ich, by się stali znów niewolnikami i niewolnicami”* (**Jr 34,11**). Właśnie w tym miejscu pojawia się znamienne napomnienie proroka, który całą sprawę przenosi z płaszczyzny politycznej na religijną: *„Wtedy skierował Pan do Jeremiasza następujące słowo: «To mówi Pan, Bóg Izraela: Z waszymi przodkami, gdy wyprowadziłem ich z ziemi egipskiej, z domu niewoli, zawarłem przymierze, które mówiło: Po upływie siedmiu lat wypuścicie na wolność każdy brata swego, Hebrajczyka, który zaprzedał się tobie w niewolę i służył przez sześć lat; wypuścisz go od siebie jako człowieka wolnego! Przodkowie wasi jednak nie usłuchali Mnie ani nie nakłonili swego ucha. Wy zaś nawróciliście się dzisiaj i uczyniliście to, co jest słuszne wobec Mnie, ogłaszając powszechne uwolnienie. Zawarliście umowę wobec Mnie w domu, nad którym wzywano mojego Imienia. Zmieniliście jednak zdanie i znieważyliście moje Imię. Sprowadziliście każdy swego niewolnika i swoją niewolnicę, których obdarzyliście wolnością według ich uznania, następnie zaś zmusiliście ich, by byli u was niewolnikami i niewolnicami»”* (**34,12- 16**). W nauczaniu Jeremiasza za uwolnieniem wszystkich niewolników przemawiają racje religijne, wynikające z historii

zbawienia, a nie doraźne względy polityczne. Nadużycia w tej dziedzinie stanowią poważne wykroczenie przeciw Bogu i zobowiązaniom zawartego z Nim przymierza i zostaną surowo ukarane: *„Dlatego to mówi Pan: Nie usłuchaliście Mnie, by ogłosić wolność każdy bratu i współziomkowi swemu; oto puszczam was wolno- na miecz, zarazę i głód. Uczynię z was nadto przedmiot budzący przerażenie u wszystkich królestw ziemi” (34,17).*

Inne teksty biblijne : W Księdze Nehemiasza, **(Ne 10,31-40)** znalazło się następujące polecenie: *„A co do narodów tej ziemi przynoszących towary i wszelkiego rodzaju zboże do sprzedania w dzień sobotni: to nie przyjmujemy tego od nich w szabat ani w dzień święty. Również w roku szabatowym rzekniemy się korzyści i żądania zwrotu od wszelkiego dłużni. (Ne 10,32).* Te rozporządzenia, tak samo jak w Pięcioksięgu, mają na względzie zamieszkiwanie Izraelitów we własnej ziemi. Bardzo wyraźne jest i tutaj zestawienie przestrzegania szabatu z rokiem szabatowym, w którego przypadku cały nacisk został położony na powinności o wymiarze społecznym: *„...rzekniemy się korzyści i żądania zwrotu od wszelkiego dłużnika”.* Nie ma mowy o zaprzestaniu uprawiania pól i zbiorów z winnic i ogrodów oliwnych, czyli o „szabacie ziemi”, zaś postulat darowania długów został rozciągnięty, inaczej niż w przepisach z Pwt 15,1-3, także na nie-Izraelitów.

Kolejna aluzja do roku szabatowego pojawia się w Pierwszej Księdze Machabejskiej. Gdy król syryjski podjął decyzję o walce przeciw Judei i Jerozolimie, część Izraelitów odstąpiła od walki. *„Z tymi, którzy byli w Bet-Sur, zawarł pokój. Wyszli oni z miasta, bo w kraju był rok szabatowy, a nie mieli dość żywności na to, żeby mogli dłużej wytrzymać w zamknięciu” (1 Mch 6,49).* Władca syryjski zajął Bet-Sur, a następnie wzmógł oblężenie Jerozolimy. Jej obrońcy bronili się przez długi czas. *„W spizarniach brakowało im jednak żywności, bo był to siódmy rok, a resztę zapasów zjedli ci, których spomiędzy pogańskich narodów przyprowadzono do Judei. W świątyni pozostało już tylko niewielu obrońców, bo głód im bardzo dokuczał, i porozchodzili się każdy do swojej rodzinnej miejscowości” (6,53-54).* Wygląda na to, że rozporządzeń dotyczących roku szabatowego przestrzegały grupy pobożnych żydów, którzy mieli nadzieję, że wierność Bogu zapewni im

zwycięstwo nad wrogami. Ci pobożni wyznawcy wierzyli, że podczas roku szabatowego sam Bóg wystąpi w ich obronie i położy kres zależności od obcych władców. Ponieważ położenie obrońców stawało się coraz trudniejsze, wielu z nich udało się na poszukiwanie żywności tam, gdzie mogli znaleźć resztki zboża, owoców i jarzyn⁹. Mamy do czynienia z charakterystycznym napięciem: rok szabatowy jest traktowany jako czas szczególnej obecności i przychylności Boga dla Jego wyznawców, a zarazem istnieje świadomość, że przestrzeganie go utrudnia, a nawet uniemożliwia przezwycięzenie zagrożenia ze strony wrogów.

Wiadomo, że Juliusz Cezar zatwierdził zwolnienie żydów z podatków w roku szabatowym. Nie potrafimy powiedzieć, czy i w jakim stopniu praktyka ta była powszechna. Na początku ery chrześcijańskiej Hillel (żydowski autorytet prawny) wprowadził słynny **prozbul**, czyli dekret zwolnienia bądź wyłączenia, pozwalający na przenoszenie długów poza rok szabatowy", Wierzyciel deklarował w obecności sądu, który stawał się świadkiem w tej sprawie, że należny mu dług sąd będzie mógł odebrać od dłużnika w dowolnym czasie, a następnie zwróci go wierzycielowi. W ten sposób prawo biblijne, nakazujące w każdym siódmym roku kasację długów, pozostało literalnie niezmienione, ale stworzono możliwość, że to sąd, a nie pojedynczy wierzyciel, może dochodzić spłaty długu. Potwierdzenie wprowadzenia w życie tego prawa przyniosły znaleziska w Wadi Murabba'at, wśród których znaleziono dokument datowany na luty 133 r. po Chr., z którego wynika, że prozbul był już wtedy w użyciu. Natomiast prawodawstwo rabinackie we współczesnym państwie Izrael domaga się przestrzegania roku szabatowego

W ścisłym związku z rokiem szabatowym pozostaje w Starym Testamencie rok jubileuszowy.

- W ST ceremonie poświęcenia świątyni trwały-wedle reguł Starego przymierza-dwa razy po siedem dni.(1 Krl 8,65).

- siódemka pojawia się w Piśmie Świętym także w kontekście wielkiego dramatu człowieka, którym było zabójstwo. Chodzi o grzech Kaina. Gdy lękał się on konsekwencji swego czynu, Bóg zapowiedział, że Kain zostanie pomszczony siedmiokrotnie, jeśli ktoś samowolnie odbierze mu życie.
- Słowa wypowiedziane przez biblijnego Lameka. Ów władca groził srogą zemstą każdemu, kto wykroczy przeciwko niemu. Twierdził, że jeśli zemsta za Kaina miała być siedmiokrotna, to on powinien być pomszczony siedemdziesiąt siedem razy. Takie pomnożenie liczby oznaczało nieograniczony zakres zemsty.
- Świecznik świątyni izraelskiej miał siedem ramion (Wj 25,37)
- Wizja faraona to siedem krów tłustych i siedem chudych i podobnie siedem kłosów pełnych i siedem pustych (Rdz 41,1-7)
- Wojska Jozuego otaczały mury Jerycha siedmiokrotnie przez siedem dni, prowadzone przez siedmiu kapłanów (Joz 6,4)
- Za czasów Mesjasza pisze prorok Izajasz (30,26) słońce będzie wydawać się siedmiokroć razy silniejsze.

W NT

- po nakarmieniu tłumów zebrano siedem koszy ułamków z siedmiu bochenków chleba (Mk 8,5-8)
- w Apokalipsie liczba siedem pojawia się bardzo często,, siedmiu Duchów stoi przed tronem Boga (1,4) ;na siedem pieczęci zamkniętą księgę symbolizującą doskonałość Boga (5,1)
- Ap 1,20: „Co do tajemnicy siedmiu gwiazd, które ujrzałeś w mojej prawej ręce, i co do siedmiu złotych świeczników: siedem gwiazd-to są aniołowie siedmiu Kościołów, a siedem świeczników- to jest siedem Kościołów.” Ponadto w tym dziele czytamy o siedmiu piorunach, siedmiu trąbach, o baranku o siedmiu rogach itp.
- Pytanie Piotra o to, czy ma przebaczać aż siedem razy, wyznacza granicę przebaczeniu. Przebaczył raz, drugi, może trzeci, ale ten siódmy będzie ostatnim. Potem ma prawo do odwetu. Może nawet powinien skończyć z przebaczaniem wcześniej, jeśli ktoś uparcie powtarza swój błąd. Jezus odpowiadając, odwołuje się do liczby siedem. Zwielokrotnia

ją do siedemdziesięciu siedmiu. W ten sposób czyni aluzję do słów Lameka, które odnosi do przebaczenia.

Siedem cnót głównych – 3 cnoty boskie i 4 kardynalne katalog

Siedem cnót głównych to:

- wiara (łac. *fides*),
- nadzieja (łac. *spes*),
- miłość (łac. *caritas*),
- roztropność (łac. *prudentia*),
- sprawiedliwość (łac. *iustitia*),
- umiarkowanie (łac. *temperantia*),
- męstwo (łac. *fortitudo*).

Jest siedem próśb w modlitwie Ojciec nasz...

- Prośba pierwsza – „święć się imię Twoje”.
- Prośba druga – „przyjdź Królestwo Twoje”.
- Prośba czwarta – „chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj”.
- Prośba piąta – „odpuść nam nasze winy jako i my odpuszczamy naszym winowajcom”..
- Prośba szósta – „nie wódz nas na pokuszenie”.
- Prośba siódma – „ale nas zbaw ode złego”.
- Siedem darów Ducha Świętego

Siedem boleści Matki Bożej:

Boleść pierwsza: Proroctwo Symeona :.

- Boleść druga: Ucieczka do Egiptu :.
- Boleść trzecia: Zgubienie Jezusa :.
- Boleść czwarta: Spotkanie na Drodze Krzyżowej :.
- Boleść piąta: Ukrzyżowanie i śmierć Jezusa :.
- Boleść szósta: Zdjęcie z krzyża :.
- Boleść siódma: Złożenie do grobu :.

Św Augustyn snuje rozważania nad siedmioma grzechami głównymi człowieka , na które lekiem jest siedem sakramentów świętych

- Pycha
- Chciwość
- Nieczystość

- Zazdrość
- Łakomstwo
- Gniew
- Lenistwo lub znużenie duchowe

Przypisy:

1. Waldemar Chrostowski: Jubileusze w Starym Testamencie (2000)

https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Seminare_Poszukiwania_naukowe/Seminare_Poszukiwania_naukowe-r2000-t16/Seminare_Poszukiwania_naukowe-r2000-t16-s5-22

2. A.M.Komornicka: Zagadki z Biblii, tradycji i kultury chrześcijańskiej. Tom II. Michalineum 2004

3. Pismo Święte stary i Nowy Testament. Wyd. Święty Wojciech, Poznań 2009

Opracowanie: M.Krysiak
08/02/2022